

A legeslegutolsó reménység

*„Örökké susogó lombos erdők árnyát átszeli
a beszédes patak, melynek minden habját
aranyrá változtatja a játszi verőfény, s a
csendes susogásból kihangzik az örökös cso-
bogás, vidám csörgedezés.
Ez a pisztráng hazája.”*

/Szinte Gábor: A pisztráng. Erdély, 1903. 72./

„[...] A vizekről beszélgettünk: zavaros az Olt, a Maros, a Küküllő.

- Két halat, szivárványosat még ki kell fognunk, András - mutatta két ujjával is a legeslegutolsó reménységet.” /Sütő András: Évek - hazajáró lelkek, Bk., 1980. 183./

A nagy székely festő, *Nagy Imre* ezen utolsó vágyának beteljesedése sokaknak olyan mindennapi, káros formában üzött szenvedélyévé vált, hogy már évszázadokkal ezelőtt hatósági intézkedéseket kellett hozni az orvhalászat megfékezésére. Ezek közé tartozott pl. a Magyar Erdészeti Oklevéltárból ismert, az 1748-ban kelt *nagybaconi falutörvénynek* az a rendelkezése, mely szerint: „[...] úgy Uzonloka is a halászástól és rákászástól *tilalmas* leszen pisztránggal együtt.”

Pedig a Székelyföld gazdag volt pisztrángban, melyről *Apáczai Csere János* megemlítette, hogy „veressel pettegett meg, a sebes víz ellenébe is eleget úsz, magas köveket általugrik [...]” /Magyar Encyclopaedia, 1653/1977. 294./, és melyet *Szigethi Gyula Mihály* Nemes Udvarhely-Szék Statisztikai leírása /Nemzeti Társalkodó, 1831./ c. írásában „a’ legbetsebb hal” jelzővel illetett. De mindhiába, ha mindaz igaz volt, amit az 1887-ben megjelent *A magyar halászat* c., klasszikus munkájában *Herman Ottó* (1835-1914) természettudós, néprajzkutató, tudományszerűsítő a hegyvidéki székely halászati módrról írt: „De igazság szerint meg kell említeni azt is, hogy a székelység nemcsak ügyes, hanem irtó halász is. Nem rossz indulatból, nem tudatosan, hanem régi, rossz szokás révén - *bizony irtó és kegyetlen ő!* A «czége» [„folyókba, patakokba a halfogáshoz épített rekesztés”], a «duga» [dugás, kis gát], a «méregfü» [maszlag, *Verbascum thapsus*], az oltatlan mész a hal irtásának szokásos és általánosan elterjedt módjai; irtók és kegyetlenek azért, mert a hal apraja-nagyja beléjük pusztul” /I. 519./.

A *maszlagolás* különösen el volt terjedve, pedig tiltása nagyon is régi keletű. Az 1667-ből kelt *csikszenttamási falutörvény* például - a halállomány védelmét szolgálva - így intézkedett: „Az Olt vizében is senki *szikany*nyal [szigonnyal] és *kappagató*val [varsával] vagy maszlaggal halászni nem merészellyen *maga jószágán kívül*; egyéb formán [...]” /SZO VI. 316./ (Az 1900-as évek körüli - zsongódi - halászati viszonyokra vonatkozott *Nagy Imre* Följegyzések, 1979 c.

könyvből vett alábbi idézet is: „Egyszer valaki elkiáltja magát: «Né mekkora hal kínlódik a víz tetején.» A másik meg is jegyzi: «Te, az maszlagolva van.»”.)

Az erdővel és a hozzá tartozó vizekkel kapcsolatos szokások - a második világháborút követő időszakig - az idők folyamán keveset változtak. *Gunda Béla*, a néprajz kiemelkedő tudósa által az *Ethnographica carpathica* c., 1966-ban megjelent könyvében leírt maszlagolási mód is nagyon régi lehet. Közlése szerint maszlag gyanánt a gyimesközéploki csángók a *Verbascum thapsus* nevű növényt használták, melyet összevagdalták, fejsze fokával, kövel összetörték, végül vászonzacskóba helyezték és így tették a patak vizébe /87./.

Az egykori *pisztrángászás* másik módja a „*szigonyászat*” volt. Hogyan emlékezik meg erről a *Pótsa-féle nagymonográfia* /Háromszék vármegye - Emlékkönyv. Szerkesztették: Pótsa József és mások. Sepsiszentgyörgy, 1899./?

„Jobb kezükben a szigony, bal kezükben a «záda», mely jól kiszáritott és nyalábra kötött fenyő «szálkák»-ból áll. A «záda» készletet hátán viszi a szigonyos, mint valami hadi felszerelést. Jobban világít ez a petróleum, vagy szurok fáklyánál is. Világításnál meglátszik a méteres víz fenekén is a hal s könnyen jut az ügyesen kezelt szigonyra, a hol átdöfve vonaglik. Megesik néha az egyedül járó «szigonyos»-sal, hogy elsikul egy-egy kövön s elveszítve az egyensúlyt a vízbe hasal [...] a pisztrángok nagy gyönyörűségére” /223./.

Áprily Lajos pedig az olvasó örömeire írta *Pisztrángok kara* c. versét (először 1939-ben jelent meg), melynek első és két utolsó versszakát idézzük:

„Erőnket lassú víz apasztja,
heves fény s emberszó zavar.
Rég volt, mikor a sík folyóig
lesodort a vak zivatar.

Vihar ijeszt, kígyó riasztgat,
meredek útunk nehezül.
S szívárványos testünk az éjben
végső iramra megfeszül.

S mire kipirkad fenn a hajnal
s vörös fény gyúl a fenyvesen,
az érhez zúgón, szirtén által
megérkezünk győzelmesen.”

